Publicatieblad
van de Europese Unie

NL
C-serie

C/2025/2955

16.6.2025

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité

Actieplan ter versterking van de samenwerking tussen maatschappelijke organisaties in de Europese Unie en Kazachstan, in het kader van de uitvoering van de nieuwe strategie voor Centraal-Azië en van de Global Gateway

(initiatiefadvies)

(C/2025/2955)

Rapporteur: **Dumitru FORNEA**

Adviseur	Igor ZUBCU
Besluit van de voltallige vergadering	17.1.2024
Rechtsgrond	Artikel 52, lid 2, van het reglement van orde
	Initiatiefadvies
Bevoegde afdeling	Externe Betrekkingen
Goedkeuring door de afdeling	11.2.2025
Goedkeuring door de voltallige vergadering	26.3.2025
Zitting nr.	595
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	147/0/3

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) stelt vast dat er ruimte is om de betrekkingen tussen de EU en de Republiek Kazachstan uit te breiden, op basis van de onderlinge economische en commerciële afhankelijkheid die er op bepaalde gebieden al is, zoals de investeringen in energie en logistiek. Er moeten echter absoluut garanties zijn dat deze betrekkingen voorrang geven aan duurzaamheid, mensenrechten en inclusiviteit en dat ze in overeenstemming zijn met de waarden en strategische doelstellingen van de EU. Om een evenwichtige en wederzijds voordelige samenwerking te bevorderen, is het belangrijk dat de betrekkingen tussen de EU en Kazachstan op verschillende werkterreinen zo divers mogelijk zijn, met voldoende aandacht voor ecologische, sociale en geopolitieke kwesties.

1.2. Het EESC steunt de ontwikkeling van de sociale en burgerdialoog in Centraal-Azië en pleit voor de formalisering ervan. Het maatschappelijk middenveld in de regio streeft deze doelstelling immers na, naar het voorbeeld van de goede praktijken die worden toegepast in de betrekkingen met het maatschappelijk middenveld in de Westelijke Balkan en tot op zekere hoogte in het Oostelijk Partnerschap.

1.3. Kazachstan en Oezbekistan zijn de landen die het gemakkelijkst en snelst hun programma's ter ondersteuning van de sociale en burgerdialoog met de EU kunnen afstemmen. Zij hebben ook ervaring opgedaan door deel te nemen aan het jaarlijkse forum van het maatschappelijk middenveld EU-Centraal-Azië.

1.4. Het EESC is er vast van overtuigd dat de versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst (EPCA) en de Global Gateway in Kazachstan en in Centraal-Azië in het algemeen niet kunnen worden uitgevoerd als de maatschappelijke organisaties er niet bij worden betrokken en als er geen duidelijke financiële component is ter ondersteuning van de maatregelen in hoofdstuk 5, artikel 251 van de EPCA.

1.5. De betrekkingen tussen het maatschappelijk middenveld in de EU en Kazachstan kunnen op gestructureerde wijze worden ontwikkeld aan de hand van een actieplan, met meerdere prioriteiten en in overeenstemming met de doelstellingen van de nieuwe EU-strategie voor Centraal-Azië. Financiering moet worden verstrekt door het Global Gateway-initiatief. Daarnaast moeten de overheden van de landen in de regio en andere internationale donoren een evenredige bijdrage leveren. De prioriteiten van het actieplan moeten zijn:

— Zorgen voor continue onafhankelijke monitoring, evaluatie en uitvoering van a) arbeidsvoorwaarden, eerbiediging van de rechten van werknemers en vakbondsactiviteiten, b) eerbiediging van de mensenrechten en non-discriminatie, c) persvrijheid, d) rechtszekerheid en eerbiediging van de rechtsstaat.

— Er moet een platform voor het maatschappelijk middenveld in de EU en Centraal-Azië worden opgericht op basis van het model van de fora voor het maatschappelijk middenveld EU-Centraal-Azië die periodiek door de Europese instellingen worden georganiseerd en de ervaring die in dit kader is opgedaan, en op basis van de goede praktijken die zijn ontwikkeld door het Europees Economisch en Sociaal Comité of het Forum van het maatschappelijk middenveld van het Oostelijk Partnerschap.

— De maatschappelijke organisaties moeten worden betrokken bij de bevordering van het memorandum van overeenstemming (MoU) tussen de EU en Kazachstan tot instelling van een strategisch partnerschap op het gebied van grondstoffen, batterijen en hernieuwbare waterstof. Hun betrokkenheid kan ook zorgen voor naleving van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's), met name SDG 7 (betaalbare schone energie), SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie) en SDG 13 (klimaatactie), door bij te dragen aan de beoordeling van de duurzaamheid van projecten en de zorgvuldigheidsverplichtingen overeenkomstig de normen van de EU en OESO.

— De Europese Unie kan ook bijdragen aan de ontwikkeling en consolidatie van het maatschappelijk middenveld in Kazachstan door het opzetten van een programma voor de uitwisseling van ervaringen voor ambtenaren en personeel van het gerechtelijk apparaat van het land, met deelname van het Europees Instituut voor Bestuurskunde in Maastricht en het Europees centrum voor de magistratuur en de juridische beroepen in Luxemburg.

— De Europese instellingen moeten de ontwikkeling van het maatschappelijk middenveld in Kazachstan ook steunen door de onderwijsmogelijkheden voor Kazachse jongeren te vergroten via het Erasmus-programma, dat de opleiding van nieuwe vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld al mogelijk heeft gemaakt en heeft bijgedragen aan een beter begrip van de beginselen en waarden van de EU. Europese jongeren die in Kazachstan gaan studeren, spelen ook een belangrijke rol bij het versterken van de bilaterale samenwerking op basis van wederzijds begrip en respect.

2. **Algemene opmerkingen**

2.1. In dit advies ligt de nadruk op het versterken van de samenwerking tussen de EU en Kazachstan, met name op terreinen die van belang zijn voor het maatschappelijk middenveld. Daarbij wordt rekening gehouden met de prioriteiten en kansen die voortvloeien uit de uitvoering van de nieuwe EU-strategie voor Centraal-Azië en het Global Gateway-initiatief.

2.2. Het partnerschap met de EU blijft een hoeksteen van het buitenlands beleid van Kazachstan. Het is het eerste land in de Centraal-Aziatische regio dat de EPCA met de EU heeft ondertekend, die nauwere samenwerking heeft bevorderd in belangrijke sectoren zoals handel, investeringen, energie, landbouw en connectiviteit.

2.3. De EU is de belangrijkste handelspartner van Kazachstan. In 2023 heeft Europa voor 170 miljard EUR in Kazachstan geïnvesteerd en bedroeg de EU-goederenhandel met Kazachstan in totaal 42,4 miljard EUR, een stijging van 5,6 % ten opzichte van 2022. De uitvoer van de EU was goed voor 12,1 miljard EUR, een stijging van 17,2 % ten opzichte van 2022, en de invoer uit Kazachstan bedroeg 30,3 miljard EUR (een stijging van 1,6 % tegenover 2022) ([1]).

2.4. De handel tussen Kazachstan en de EU bestaat uit een aanzienlijke export van energie en import van machines en apparatuur. Kazachstan staat op nummer twaalf in de wereld wat betreft oliereserves. Het land voorziet in ongeveer 13 % van de vraag naar olie in de EU.

([1]) https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/kazakhstan_nl.

2.5. Kazachstan speelt ook een strategische rol vanwege zijn kritieke grondstoffen, want het beschikt over 33 van de 34 elementen die zijn opgenomen in de verordening van de Europese Commissie inzake kritieke grondstoffen. Daarvan worden er al 19 gewonnen en voor de overige 14 is de winning in de toekomst bevestigd. Dat maakt van Kazachstan een belangrijke partner voor de EU bij het veiligstellen van een stabiele aanvoer van essentiële grondstoffen voor de energietransitie en de geavanceerde technologiesectoren.

2.6. Daartoe hebben de EU en Kazachstan op 7 november 2022 een MoU ondertekend over een strategisch partnerschap op het gebied van grondstoffen, batterijen en hernieuwbare waterstof ([2]). De bedoeling hiervan was om de samenwerking te intensiveren, zowel om de investeringen in de sectoren die onder deze overeenkomst vallen te verhogen als om de deelname aan innovatie- en onderzoeksprogramma's aan te moedigen.

2.7. Door connectiviteit en vervoersnetwerken te ontwikkelen treedt Kazachstan op als "bruggenbouwer" tussen Azië en Europa. In totaal lopen er 13 internationale vervoerscorridors door Kazachstan, waaronder vijf spoor- en acht wegcorridors. De kans is groot dat de Middle Corridor een belangrijke handelsverbinding wordt. Kazachse en buitenlandse luchtvaartmaatschappijen bieden vluchten aan naar 132 bestemmingen in 32 landen en zorgen zo voor connectiviteit tussen Centraal-Azië en Europa.

2.8. Op basis van een studie van de EU en de EBWO over duurzame vervoersverbindingen tussen Europa en Centraal-Azië ([3]), maar ook in het kader van de uitvoering van het Global Gateway-initiatief, is op 12 juni 2024 in Astana een coördinatieplatform opgericht voor de Trans-Kaspische internationale vervoersroute (TITR).

2.9. Het platform zal projecten langs de TITR faciliteren en initiatiefnemers, investeerders, belanghebbenden en begunstigden samenbrengen. Hiertoe behoren de vijf Centraal-Aziatische staten, Armenië, Azerbeidzjan, Georgië en Turkije, de Europese Commissie en de EU, de lidstaten, de Europese Investeringsbank, de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling, de Wereldbank en de Aziatische Ontwikkelingsbank.

2.10. Vóór de Russische oorlog in Oekraïne was de Noord-Euraziatische corridor de belangrijkste route die Europa over land met Azië verbond, maar in de studie werd de TITR als alternatief aangewezen. In het onderzoek werden ook prioritaire investeringen in Kazachstan aanbevolen om de spoorweginfrastructuur te moderniseren.

2.11. Kazachstan is lid van de Euraziatische Economische Unie (EAEU), waar Rusland de leiding over heeft. Sterke economische banden tussen Kazachstan en de EU kunnen Kazachstan economisch stabieler maken. Een versterking van de EAEU en de economieën van haar lidstaten speelt indirect in het voordeel van Rusland. Aangezien de EU Rusland sancties heeft opgelegd na de invasie in Oekraïne, bestaat er bezorgdheid dat Rusland zijn buurlanden, waaronder Kazachstan, als alternatieve exportroutes gebruikt of als tussenschakel om toegang te krijgen tot goederen waarvoor beperkingen gelden. Deze toename van het handelsvolume zou Rusland in staat kunnen stellen de sancties te omzeilen.

3. **Specifieke opmerkingen**

3.1. *Het maatschappelijk middenveld in Kazachstan — het juridische en institutionele kader. Publieke betrokkenheid en overleg met het maatschappelijk middenveld*

3.1.1. Tijdens de voorbije 30 jaar zijn er in het land nieuwe en vrij belangrijke initiatieven opgezet door ngo's. De meeste daarvan zijn succesvol en bieden de samenleving een brede waaier aan diensten. Concreet betekent dit dat sommige initiatieven van het maatschappelijk middenveld enige invloed op het politieke, sociale, economische, culturele en humanitaire leven in Kazachstan hebben.

([2]) https://primeminister.kz/en/news/kazakhstan-and-eu-sign-strategic-partnership-document-8103856.
([3]) https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/international-relations/study-sustainable-transport-connections-central-asia_nl.

3.1.2. Bij presidentieel decreet nr. 341 van 2 juni 2020 is een strategisch document goedgekeurd met de belangrijkste richtsnoeren voor de ontwikkeling van het maatschappelijk middenveld op lange termijn: "Het concept voor de ontwikkeling van het maatschappelijk middenveld in de Republiek Kazachstan voor de periode 2020-2030". Daarin worden nieuwe benaderingen uiteengezet voor de transformatie van de activiteiten van de civiele sector. Het concept moet in twee fasen worden uitgevoerd: de eerste fase loopt van 2020 tot 2025 en de tweede fase van 2026 tot 2030.

3.1.3. Op 29 december 2021 is de wet van de Republiek Kazachstan inzake de commissaris voor de mensenrechten in de Republiek Kazachstan in werking getreden. Deze wet regelt een aantal zaken met betrekking tot activiteiten van mensenrechtenactivisten, evenals de garanties voor de rechten en vrijheden van activisten en de instelling, werking en controle van het mechanisme voor de bescherming van personen die dergelijke activiteiten uitvoeren.

3.1.4. Op 3 januari 2021 werd de wet van de Republiek Kazachstan inzake de invoering van wijzigingen van en aanvullingen op bepaalde wetgevingshandelingen van de Republiek Kazachstan over de activiteiten van openbare raden aangenomen. Bij de samenstelling van openbare raden is erop toegezien dat er ook vertegenwoordigers van actieve ngo's, politieke partijen en burgeractivisten in zitten.

3.1.5. In december 2021 is de wet van de Republiek Kazachstan aangenomen inzake de invoering van wijzigingen van en aanvullingen op bepaalde wetgevingshandelingen van de Republiek Kazachstan betreffende de verbetering van het burgerlijk procesrecht en de ontwikkeling van instellingen voor buitengerechtelijke en schadelijke geschillenbeslechting (inzake bemiddeling).

3.1.6. Op 4 juli 2022 heeft het staatshoofd de wet van de Republiek Kazachstan inzake vrijwilligerswerk en liefdadigheidsactiviteiten ondertekend, met wijzigingen betreffende de sociale staatsorde en de verlening van subsidies. Momenteel zijn er ongeveer 200 000 actieve vrijwilligers. Meer dan 65 000 vrijwilligers zijn geregistreerd op de website Qazvolunteer.kz.

3.1.7. Ook in 2022 werd onder leiding van de president van de Republiek Kazachstan de Nationale Kurultai opgericht, een adviesorgaan waarvan het hoofddoel is om ideeën en stappen te ontwikkelen voor de verdere ontwikkeling van sociale empowerment ([4]).

3.1.8. Op 2 oktober 2023 is de wet van de Republiek Kazachstan inzake overheidscontrole aangenomen. De wet benadrukt het belang van burgerparticipatie in het openbaar bestuur en het waarborgen van de transparantie van de overheid. Er worden mechanismen voorgesteld om het publiek in staat te stellen actief deel te nemen aan het toezicht op de activiteiten van overheidsinstanties.

3.1.9. De huidige leiders van het land hebben in 2019 het concept van een "luisterende staat" ingevoerd als middel om snel te reageren op "constructieve kritiek en suggesties van burgers". Online petities en referenda moeten dit mogelijk maken. Een online petitie wordt pas in aanmerking genomen als er 50 000 handtekeningen worden verzameld. Vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld zijn het erover eens dat dit instrument goed werkt. Er zijn echter enkele wijzigingen op til, met name wat betreft het aantal handtekeningen dat nodig is om een petitie te valideren. Tot nu toe zijn er geen officiële cijfers bekend, maar sommige vertegenwoordigers hebben verklaard dat 150 000 handtekeningen nodig zouden zijn. Dat zou een bijzonder hoge drempel zijn in zo'n groot land waar de bevolking van 20 miljoen inwoners zeer verspreid is.

3.1.10. Bovendien kan elke burger online een vraag stellen aan de overheidsinstanties via het eOtinish webportaal ([5]). Vertegenwoordigers van Kazachstan met wie de delegatie een ontmoeting had, zeiden dat de tool zeer goed werkte, hoewel de antwoorden niet altijd bevredigend waren.

3.1.11. Op 6 oktober 2024 heeft de regering een referendum gehouden over de bouw van een kerncentrale. Ngo's en burgers maakten zich zorgen over de vraag wie een dergelijk grootschalig project zou financieren, want alleen zou Kazachstan de bouw niet kunnen bekostigen uit zijn staatsbegroting. Bovendien leek de bevolking zich meer zorgen te maken over de mogelijke tekortkomingen van het project (corruptie, incompetentie, bureaucratie) dan over de aard ervan – de kerncentrale.

3.1.12. De EPCA voorziet in samenwerking tussen maatschappelijke organisaties in de EU en in Kazachstan. In hoofdstuk 5, artikel 251, staat: "De partijen zetten hun dialoog voort en versterken deze via bijeenkomsten en overleg, en werken samen met betrekking tot de rol van het maatschappelijk middenveld".

([4]) https://quryltai.kz.
([5]) https://eotinish.kz/kk.

3.1.13. De EESC-delegatie had een ontmoeting met een maatschappelijke organisatie die toezicht houdt op de uitvoering van het MoU tussen de EU en Kazachstan over een strategisch partnerschap op het gebied van grondstoffen, batterijen en hernieuwbare waterstof. Vertegenwoordigers van deze organisatie stelden dat het moeilijk is om betrouwbare informatie te verkrijgen, omdat het MoU een clausule over vertrouwelijkheid en transparantie bevat.

3.1.14. De maatschappelijke organisaties met hun expertise zijn vooral te vinden in grote steden, voornamelijk in Astana en Almaty. Op het platteland zijn ze vrijwel niet actief. Daarom is het moeilijk om in de regio's milieueffectbeoordelingen te krijgen. Tegelijkertijd gaan steeds meer jongeren zich inzetten voor maatschappelijke organisaties en groeit de steun voor de initiatieven van het maatschappelijk middenveld.

3.2. *Arbeidsmigratiebeleid in Kazachstan*

3.2.1. Kazachstan heeft de verklaring inzake een gecoördineerd migratiebeleid van de lidstaten van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) ondertekend en heeft het Verdrag inzake de wettelijke status van migrerende werknemers en hun gezinsleden van de GOS-lidstaten geratificeerd ([6]). De regering van de Republiek Kazachstan heeft ook overeenkomsten ondertekend over de wettelijke status van migrerende werknemers en hun gezinsleden en over samenwerking bij de bestrijding van illegale arbeidsmigratie uit derde landen.

3.2.2. De wet van de Republiek Kazachstan inzake bevolkingsmigratie is het belangrijkste rechtsinstrument. In overeenstemming met de wet van de Republiek Kazachstan inzake werkgelegenheid stelt de regering een jaarlijks quotum vast voor het aantrekken van buitenlandse arbeidskrachten in Kazachstan. Voor 2024 is het quotum vastgesteld op 0,23 % van beroepsbevolking in Kazachstan.

3.2.3. In 2023 daalde de werkloosheid in Kazachstan van 4,9 % in 2022 naar 4,7 %. Er worden voornamelijk met andere GOS-landen arbeidsmigranten uitgewisseld: 89,7 % van de inreizende arbeidsmigranten was afkomstig uit GOS-landen en 70,6 % van de uitreizende arbeidsmigranten ging naar GOS-landen.

3.3. *Jeugdbeleid in Kazachstan*

3.3.1. Kazachstan heeft veel vooruitgang geboekt op het gebied van de politieke betrokkenheid van jongeren. Dat opent heel wat perspectieven voor samenwerking met de Europese Unie. Aangezien Kazachstan via zijn jongerenbeleidsconcept 2023-2029 prioriteit blijft geven aan het versterken van de positie van jongeren, is het kader in overeenstemming met de verbintenissen van de EU om maatschappelijke betrokkenheid, sociale inclusie en duurzame ontwikkeling onder jongeren te bevorderen.

3.3.2. Partnerschappen met jongerenparlementen in de EU zouden uitwisselingsprogramma's, gezamenlijke bijeenkomsten en mentorschap door leden van het Europees Parlement mogelijk kunnen maken, Kazachse jongeren meer ervaring laten opdoen met wetgevend werk en meer inzicht geven in de wijze waarop de representatieve democratie in de EU wordt uitgeoefend.

3.4. *Het bedrijfsleven*

3.4.1. Elk bedrijf moet het lidmaatschap van de Kamer van Koophandel van Kazachstan (Atameken) aanvragen en relatief hoge lidmaatschapsgelden betalen. De Kamer van Koophandel van Kazachstan en diverse bedrijfsorganisaties uit de EU steunen de versterking van de economische en handelsbetrekkingen tussen Kazachstan en de EU.

3.4.2. De visumplicht voor Kazachse bedrijven die naar de EU reizen is een administratieve last. Vaak is dat een reden waarom ze niet deelnemen aan bedrijfsfora en -evenementen in de EU. In dit verband zijn bedrijven van mening dat een visumversoepeling een grote stap voorwaarts zou zijn, niet alleen in de contacten tussen mensen, maar ook in de contacten tussen bedrijven.

([6]) Het Gemenebest van Onafhankelijke Staten.

3.5. *Vakbonden*

3.5.1. Vakbonden hebben het recht om stakingen te organiseren, maar moeten eerst de gebruikelijke procedures volgen (arbitrage en bemiddeling). De autoriteiten moeten worden ingelicht over de plannen voor een staking of bijeenkomst. Slechts 5 % van zulke bijeenkomsten wordt uiteindelijk toegestaan, waardoor het recht van werknemers om vreedzaam bijeen te komen aanzienlijk wordt beknot. Vakbonden zijn onafhankelijk, maar hebben weinig leden in overheidsinstellingen. Versterking van de collectieve onderhandelingsmechanismen is essentieel om vakbonden mondiger te maken, de vertegenwoordiging van werknemers te verbeteren en dit gebrek aan participatie te verhelpen.

3.5.2. In 2014 werd een vakbondswet ingediend, maar de internationale gemeenschap had bezwaren bij de vorm ervan. Deze bezwaren vielen weg toen de vakbonden belangrijke wijzigingen in het wetsontwerp konden voorstellen. In de regio's hebben de uitvoerende organen de neiging om de voorstellen en suggesties van de vakbonden te negeren. Er zijn nog steeds uitdagingen op het gebied van de vrijheid van vereniging.

3.5.3. Er moet worden opgemerkt dat Kazachstan volgens de ITUC Global Rights Index van 2024 een score 5 heeft, wat betekent dat de rechten van werknemers niet gewaarborgd zijn en dat Kazachstan een van de slechtste landen ter wereld is om te werken ([7]). In deze context, waar de situatie van zowel de rechten van werknemers als van normale vakbondsactiviteiten duidelijk fragiel is, is volledig respect voor de rechten van werknemers en de onafhankelijkheid van vakbonden een voorwaarde sine qua non voor intensivering van de samenwerking tussen maatschappelijke organisaties in de EU en Kazachstan.

3.6. *Mensenrechten en non-discriminatie*

3.6.1. Mensenrechtenorganisaties hebben gewezen op zowel de vooruitgang als de aanhoudende problemen in de mensenrechtensituatie in Kazachstan. Hoewel zij verbeteringen hebben vastgesteld, zoals op het vlak van juridische hervormingen en de inspanningen om het politieke landschap te moderniseren, hebben zij ook hun bezorgdheid geuit over ongunstige tendensen op cruciale gebieden, waaronder de bescherming van de burgerlijke vrijheden en de vrijheid van meningsuiting. Hoewel er hervormingen zijn doorgevoerd om de democratie te versterken, is er niet overal tastbare, gestage vooruitgang merkbaar.

3.6.2. Ook al zijn vreedzame protesten onder de huidige wetgeving niet verboden en is de vrijheid van vergadering gewaarborgd, toch is de kloof tussen theorie en praktijk vrij groot. Organisaties die een demonstratie willen organiseren, hebben niet langer voorafgaande toestemming nodig van het lokale stadsbestuur (Akimat), maar moeten alleen de autoriteiten informeren. In de meeste gevallen krijgt de aspirant-organisator echter als antwoord dat de ruimte al gereserveerd is door een andere maatschappelijke organisatie (meestal een GONGO) of dat de openbare ruimte waar de demonstratie of het evenement zou moeten plaatsvinden in aanbouw is. Later blijkt dan dat er helemaal geen evenement plaatsvindt op de gevraagde locatie.

3.6.3. In de afgelopen jaren hebben de Kazachse media live rechtszaken uitgezonden over een aantal gevallen van gendergerelateerd geweld. Hierdoor is de kwestie in het middelpunt van de publieke belangstelling komen te staan. In dit verband is in april 2024 een wet aangenomen die de straffen voor huiselijk geweld aanscherpt, zeven jaar nadat het uit het strafrecht was gehaald.

3.6.4. Vrouwen zijn ondervertegenwoordigd in openbare functies, ondanks het feit dat de verkiezingswet in Kazachstan een quotum heeft ingevoerd dat voorschrijft dat 30 % van de parlementsleden vrouwen, jongeren en mensen met een handicap moeten zijn. In de huidige legislatuur is 20 % van de leden van de Senaat en 18,4 % van de leden van het Huis van Afgevaardigden (de Majilis) vrouw ([8]).

3.6.5. Na de protesten van januari 2022 is het heel moeilijk geworden om nog een demonstratie te organiseren. Zelfs kleine bijeenkomsten van een paar mensen worden door de autoriteiten uit elkaar gedreven. De activisten merken ook op dat de slachtoffers van het geweld tegen de demonstranten tijdens de protesten geen gerechtigheid hebben gekregen. De laatste grotere bijeenkomst werd in februari 2022 in Almaty gehouden ter ondersteuning van Oekraïne na de inval van Rusland. Sindsdien zijn er weinig protesten geweest.

3.6.6. Om mensen met een handicap te helpen, hebben maatschappelijke organisaties het initiatief "Toegankelijk Kazachstan" opgezet. Deze online tool geeft aan in welke mate stedelijke voorzieningen en diensten voor mensen met een handicap toegankelijk zijn ([9]).

([7]) https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/2024_ituc_global_rights_index_en.pdf.
([8]) https://data.ipu.org/parliament/KZ/KZ-UC01/.
([9]) https://www.unicef.org/kazakhstan/en/stories/paving-accessible-path-future.

3.6.7. Er is meer ruimte voor LGBTQI+- activisme dan in andere Centraal-Aziatische landen. Van oudsher is de Kazachse nomadenbevolking niet-discriminerend en bereid om verschillen te aanvaarden. Door de Russische propaganda en stigmatisering is de situatie voor LGBTQI+-personen veel slechter geworden. Transgenders moeten een geslachtsveranderende operatie ondergaan voor hun nieuwe geslacht op hun identiteitskaart kan worden gezet ([10]). De anti-LGBTQI +-wet, vergelijkbaar met de wet die in Rusland van kracht is, werd uiteindelijk niet ingediend.

3.7. *Media en persvrijheid*

3.7.1. Volgens de index voor persvrijheid stond Kazachstan in 2024 op de 142e plaats van de 180 landen, tegenover de 134e plaats in 2023. De regering oefent veel controle uit op het medialandschap. Ongeveer 90 % van de media wordt door de staat gefinancierd. De onafhankelijke pers heeft moeite om vaste financiering te vinden. In sommige gevallen wordt ze gesponsord door bekende merken die zichzelf willen promoten.

3.7.2. De onlangs aangekondigde nieuwe mediawet baart journalisten en mediaprofessionals zorgen, omdat deze als behoorlijk restrictief wordt ervaren. Bovendien worden er momenteel maatregelen overwogen met betrekking tot de toegang van buitenlandse journalisten tot Kazachstan.

3.7.3. De Kazachse media- en informatiewetten controleren tot op zekere hoogte de inhoud van de media. De mediawet schrijft voor dat alle mediakanalen geregistreerd moeten zijn. De regering behoudt het recht om hun certificaten op te schorten of in te trekken wanneer zij gevoelige informatie publiceren.

3.7.4. Maatschappelijke organisaties melden dat er een beperkt rechtskader bestaat voor de toegang tot informatie van algemeen belang, ondanks de invoering van digitale technologieën en de invloed daarvan op het bestuur en de openbare dienstverlening. Veel van de door het publiek gevraagde informatie, zoals begrotingsinformatie, is niet beschikbaar voor journalisten en burgers. Ook worden slechts enkele vergaderingen van staatsinstellingen in het openbaar gehouden.

3.7.5. Er is heel veel Russische propaganda en de impact ervan is buitengewoon groot, ook omdat het grootste deel van de bevolking Russisch spreekt. Sinds het begin van de oorlog in Oekraïne is de verspreiding van nepnieuws en propaganda sterk toegenomen. Het lijkt erop dat overheidsinstellingen niks ondernemen om het tij te keren.

3.8. *Justitie*

3.8.1. Het rechtsstelsel van Kazachstan wordt beschouwd als beter dan dat van andere landen in Centraal-Azië. Aangezien de meeste juridische informatie alleen in het Russisch beschikbaar is, ontstaat een informatievacuüm voor de bevolking die Kazachstaans spreekt. Er zijn ook klachten over een te grote politieke afhankelijkheid tussen rechters, openbare aanklagers en politie.

3.8.2. Het Grondwettelijk Hof van Kazachstan werd opgericht in 2023. Alle procedures vinden online plaats. Vertegenwoordigers van overheidsinstanties en burgers die een zaak bij het Hof aanhangig hebben gemaakt, worden uitgenodigd voor de hoorzittingen. Het Hof fungeert als bemiddelaar en als snellereactiemechanisme. Het heeft een preventieve rol en houdt tegelijkertijd toezicht op de uitvoering van beslissingen.

3.8.3. Steeds meer zaken worden voor de civiele rechter gebracht. Dit toont aan dat de bevolking meer vertrouwen heeft gekregen in gerechtelijke procedures op dit niveau. Voor strafzaken ligt dat anders. Er zijn klachten over repressieve maatregelen in bepaalde situaties. Een van de zaken die in dit verband internationale aandacht heeft getrokken, is die van activist Zhanbolat Mamay, een politicus van de oppositie die ervan wordt beschuldigd te hebben aangezet tot de massale onrust in Almaty tijdens de protesten in januari 2022.

3.8.4. Advies nr. 11/2023 (Kazachstan), aangenomen op 28 maart 2023, van de Werkgroep inzake willekeurige detentie van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties, luidt als volgt: “De vrijheidsbeneming van Zhanbolat Mamay is in strijd met de artikelen 3, 9, 19 en 20 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de artikelen 9, lid 1, 19 en 21 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten”.

([10]) https://www.rferl.org/a/fighting-for-identity-kazakh-laws-make-life-difficult-for-transgender-community/30774062.html.

4. **Actieplan ter versterking van de samenwerking tussen maatschappelijke organisaties in de Europese Unie en Kazachstan**

4.1. Het EESC is er vast van overtuigd dat de EPCA en de Global Gateway in Kazachstan en in Centraal-Azië in het algemeen niet volgens de EU-normen kunnen worden uitgevoerd als de maatschappelijke organisaties er niet bij worden betrokken en als de EU-instellingen geen duidelijke financiële component toekennen ter ondersteuning van de maatregelen in hoofdstuk 5, artikel 251 van de EPCA.

4.2. De betrekkingen tussen het maatschappelijk middenveld in de EU en Kazachstan kunnen op gestructureerde wijze worden ontwikkeld aan de hand van een actieplan, met meerdere prioriteiten en in overeenstemming met de doelstellingen van de nieuwe EU-strategie voor Centraal-Azië. Financiering moet worden verstrekt door het Global Gateway-initiatief. Daarnaast moeten de overheden van de landen in de regio en andere internationale donoren een evenredige bijdrage leveren.

4.3. Er moet een platform voor het maatschappelijk middenveld in de EU en Centraal-Azië worden opgericht op basis van het model van de fora voor het maatschappelijk middenveld EU-Centraal-Azië die periodiek door de Europese instellingen worden georganiseerd en de ervaring die in dit kader is opgedaan, en op basis van de goede praktijken die zijn ontwikkeld door het EESC of het Forum van het maatschappelijk middenveld van het Oostelijk Partnerschap.

4.4. De Republiek Kazachstan en de Republiek Oezbekistan zijn ontwikkelde landen die over de nodige financiële en administratieve capaciteit beschikken om een institutioneel kader tot stand te brengen voor de betrekkingen tussen maatschappelijke organisaties in Centraal-Azië en de Europese Unie.

4.5. De oprichting van nationale platforms voor het maatschappelijk middenveld in deze landen zou een belangrijke stap zijn in de richting van de instelling van een platform voor het maatschappelijk middenveld van de EU en Centraal-Azië, dat een permanente, gestructureerde dialoog tussen vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld van de EU-lidstaten en de landen van de Centraal-Aziatische regio mogelijk zal maken.

4.6. Deze gestructureerde manier om de betrekkingen tussen de vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld in deze twee regio's van de wereld te waarborgen, kan aanzienlijke voordelen opleveren voor de versterking van de economische, commerciële, sociale en culturele relaties, de uitwisseling van ervaringen en goede praktijken bevorderen en zo de voorwaarden scheppen voor een betere coördinatie en synchronisatie van de acties op het internationale toneel.

4.7. Het MoU tussen de EU en Kazachstan over een strategisch partnerschap op het gebied van grondstoffen, batterijen en hernieuwbare waterstof is een belangrijk instrument om investeringen aan te trekken op de gebieden die van strategisch belang zijn voor de ondertekenaars van deze overeenkomst. Daarnaast biedt het ook de mogelijkheid om het maatschappelijk middenveld te betrekken bij de beoordeling van de duurzaamheid van projecten en de naleving van zorgvuldigheidsverplichtingen overeenkomstig de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de VN, met name SDG 7, SDG 12 en SDG 13, en de door de EU en de OESO vastgestelde normen.

4.8. De Europese Unie kan ook bijdragen aan de ondersteuning van een gunstig institutioneel klimaat voor een sterk en onafhankelijk maatschappelijk middenveld in Kazachstan door het opzetten van een programma voor de uitwisseling van ervaringen voor ambtenaren en personeel van het gerechtelijk apparaat van het land, met deelname van het Europees Instituut voor Bestuurskunde in Maastricht en het Europees centrum voor de magistratuur en de juridische beroepen in Luxemburg.

4.9. Na ontmoetingen met vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld en het grondwettelijk hof merkte de EESC-delegatie die Kazachstan bezocht op dat veel van de door mensenrechtenorganisaties gemelde situaties voorkomen hadden kunnen worden als de beroepsopleiding en mentaliteit van bepaalde overheidsvertegenwoordigers binnen het openbaar bestuur of de rechterlijke macht in overeenstemming waren geweest met de beste praktijken in OESO-landen.

4.10. Er zijn bijvoorbeeld tekortkomingen gemeld in de opleiding van magistraten, voornamelijk als gevolg van verwarring over juridische terminologie. Voor het onderwijs en de opleiding van magistraten wordt immers nog steeds gebruik gemaakt van onderwijsmethoden en leermaterialen uit het voormalige Sovjetsysteem of het huidige Russische systeem. Er wordt niet bij stilgestaan dat zowel magistraten als rechtzoekenden zich steeds liever in het Kazachs willen uitdrukken.

4.11. De EU-instellingen kunnen de ontwikkeling van het maatschappelijk middenveld in Kazachstan ook steunen door de onderwijsmogelijkheden voor Kazachse jongeren te vergroten via het Erasmus+-programma, dat de opleiding van nieuwe vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld al mogelijk heeft gemaakt en heeft bijgedragen aan een beter begrip van de beginselen en waarden van de EU. Europese jongeren die in Kazachstan gaan studeren, spelen ook een belangrijke rol bij het versterken van de bilaterale samenwerking op basis van wederzijds begrip en respect.

4.12. De universiteiten in Kazachstan zijn vragende partij om hun studenten meer kansen te bieden om deel te nemen aan internationale uitwisselingsprogramma's met vergelijkbare instellingen voor hoger onderwijs in de EU. Hun ervaring en capaciteit om Erasmus-projecten volgens de EU-procedures te beheren, versterken deze ambitie.

Brussel, 26 maart 2025.

De voorzitter

van het Europees Economisch en Sociaal Comité

Oliver RÖPKE